

JEAN-LOUIS BRUGUÈS

Katoliška univerza

Ko me je sveti oče Janez Pavel II. marca 2000 imenoval za škofa v Angersu, mi je obenem zaupal tudi Zahodno katoliško univerzo, ki je bila ponovno priključena škofijskemu sedežu. Univerzitetno okolje mi ni bilo neznano, saj sem poučeval osnovno moralno teologijo najprej na Katoliškem inštitutu v Toulousu in nato na Univerzi v Fribourgu (Švica); vendar pa še nikoli nisem imel administrativnih odgovornosti. Kako naj opravljam nalogo velikega kanclerja?

Moje glavno vodilo je bilo dati zalet in hkrati bolj jasno vsebino vsaki od treh resničnosti, ki jih označujejo črke kratice UCO (Université Catholique de l'Ouest, slov. ZKU). To nikoli ni bilo lahko. U: javna avtoriteta nam je odklanjala priznanje, da smo prav tako univeza kakor druge, prav tako zahtevne kakor državnne, če ne še bolj, v uporabi različnih načinov poučevanja, raziskovanja, preverjanja znanja študentov in zaposlovanja osebja. Ob vsakem imenovanju rektorja v Nantesu, je bilo potrebno ponovno začeti, kakor moderni Sizif, večno bitko za ime univerze in podeljevanje diplom. Nikoli se nisem odpovedal priznanju, da so javne univerze s stališča državnega zakona upravičene dedinje prvotnih univerz, vse rojene v naročju Cerkve, kakor bomo videli kasneje. Univerze pa, ki so bile ustanovljene od iste Cerkve v drugi polovici 19. stoletja, so izključene iz te dediščine. Tudi kratica O je označevala neprijetnost:

Jean-Luis Bruguès, O.P., rojen 1943, duhovnik 1975 v dominikanskem redu, je bil prior province v Toulousu, profesor moralne teologije v Toulousu in Fribourgu (v Švici), član Mednarodne teološke komisije v Rimu. Škof v Angersu leta 2000. Leta 2007 nadškof in tajnik Kongregacije za katoliško vzgojo. Leta 2012 je bil imenovan za predstojnika vatikanskih arhivov in apostolske knjižnice v Vatikanu. – Njegov članek Une université catholique, v: Revue catholique internationale Communio 38 (2013) 42–54 je prevedla s. Marija Šeme.

geografski položaj Angersa ni bil idealen, to je treba priznati, in razumemo lahko majhen interes Bretanje, da bi si opremila lasten univerzitetni kraj, medtem ko so južne škofije »deželnega zbora« gledale proti velikim centrom Bordeauxa in Toulousa.

Te težavnosti niso bile nič v primerjavi s temi, ki so povezani s kratico C. Rektor UCO-ja je dobro povzel razmere ob mojem prihodu: »Tretjina profesorjev je naklonjena katoliški razsežnosti ustanove, tretjina ji nasprotuje in nestrpno pričakuje prvo priložnost, da bi jo izbrisali, tretjini je navsezadnje popolnoma vseeno.« Ni bilo potrebno dolgo, da sem preveril resničnost te trditve. Kako v takšnih razmerah upravičiti naziv katoliški? Moj sobrat in prijatelj, p. Guy-Thomas Bedouelle, imenovan za rektorja UCO malo pred mojim odhodom v Rim, je bil občudovanja vreden in utrudljiv boj za obnovitev katoliškega značaja ustanove. Ko je premagoval ovire eno za drugo, se je iztrošil. Naj mi bo dovoljeno, da mu tukaj, seveda v svojem imenu, pa tudi v imenu Cerkve, izkažem čast.

Ena prvih »izobraževalnih moči«

Moja štiri leta in pol, ki sem jih preživel v Kongregaciji za semenišča in študijske ustanove so mi dala širši pogled. Katoliška Cerkev je lahko ponosna na visokošolske izobraževalne ustanove. Najprej zaradi števila. Porast je bil velik v zadnjih petdesetih letih: skupno število katoliških univerz se v bodoče približuje 1300 in prošnje za ustanovitev se pomnožujejo. Najbolj aktivna področja so danes v Latinski Ameriki, Afriki in Indiji. Če temu dodamo še 250 000 šol, ki se imajo za katoliške zunaj Afrike in Azije, moramo zaključiti, da je postala Cerkev ena izmed prvih izobraževalnih moči sveta. Ta »moč« ni vsem po volji in brez težav lahko ugotovimo, od kod prihajajo dvomi o pravilnosti delovanja in usposobljenosti pedagoškega osebja Cerkve.

Vendar pa kvaliteta tega izobraževanja zasluži posebno pohvalo. V Latinski Ameriki so npr. univerze, ki jih vodi Cerkev, med najboljšimi v državi, celo na celini. Po klasifikaciji, ki so jo letos

naredili na QS World University Rankings, ki so vzeli v precep 2 500 ustanov, je bila Pontifikalna Univerza Santiago de Chile prepoznana kot ena izmed dvestotih najboljših na svetu in tretja v Latinski Ameriki. Ko sem bil sprejet v tem istem mestu leta 2009, nisem mogel verjeti lastnim ušesom, ko mi je takratna ministrica za izobraževanje, socialistka, zaupala, da je, ko je začela razmišljati o prenovi izobraževanja, začela s sprejemanjem mnenj katoliških univerz, o katerih so sodili, da so bolj šibke kot državne ... Zadnji marec, ko sem odkril čudovit park univerze Naše Gospe (Indiana) – mesto samo zase! – sem ugotovil, da profesorji, ki so prihajali iz prestižnih univerz Yale ali Princetona, niso oklevali tam predavati, medtem ko so njihovi lastni profesorji prejeli povabila iz vseh delov Združenih držav in v tujini. V Italiji ni redkost, da ko raziskujejo kakšen družbeni pojav ali pomen znanstvenega odkritja, javna televizija zaprosi za mnenje raziskovalce, zaposlene na katoliških univerzah, recimo na Sacro Cuore v Milanu.

Vendarle pa povsod po svetu kot glavno misel vztrajno ponavljajo zbadajoče vprašanje: kaj je katoliška univerza? Sekularizacija, ki se seveda razlikuje od države do države in ki je sedaj povsod razširjena, mešanica kultur, množičnost duhovnih tradicij, močan dvom Zahoda o vsaki religiji, pogosto obtoženi za družbeno razdeljnost in kot dejavnik nasilja, in vzporedno množični porast brezbriznosti za transcendentalno razsežnost človekovega obstoja, nas silijo, da si ponovno postavimo vprašanje o katoliški istovetnosti visokošolskih cerkvenih ustanov.

Ko skušamo odgovoriti na to vprašanje, je potrebno, da najprej odgovorimo na še eno predhodno vprašanje: zakaj ima Cerkev potrebo, da ustanavlja in vodi univerze? Očetje drugega vatičanskega koncila so dali prvi odgovor: naloga katoliških visokošolskih ustanov je zagotoviti, da »se uresniči tako rekoč javna, trajna in vseobegajoča pričujočnost krščanske misli v celotnem prizadevanju za pospeševanje višje stopnje kulture, razen tega pa naj se slušatelji teh ustanov oblikujejo v odlične izobražence, ki bodo sposobni v družbi prevzeti odgovornejše naloge in pred svetom izpričevati vero«¹. To lahko dopolnimo še z drugim razmislekom:

katoliška univerza predstavlja za Cerkev privilegirano sredstvo sooblikovanja kulture v državi in ji omogoča, da je njen aktivni člen. Predstavljajmo si, kakšna bi bila šele verodostojnost Cerkve, še posebno v sekulariziranih družbah, kjer ne cenijo nič drugega kot profesionalno pristojnost, če bi najboljši znanstveniki, najboljši ekonomisti, najboljši arhitekti izšli iz katoliških univerz, ali še več, če bi katoliško spolno moralo razlagali, če ne celo priporočali najboljši zdravniki! Kakor je govoril Janez Pavel II.: visokošolsko izobraževanje tvori za katoliško Cerkev »privilegirano področje za evangelizacijo in za njeno pričujočnost na kulturnem področju«². Razumemo lahko, da pravilno delovanje univerze predstavlja predmet velike pozornosti s strani vsakega modernega papeža; to je še posebej očitno pri Benediktu XVI.

Cerkvene ustanove

Spomnimo se bistvenega, pa vendar pogosto zanemarjenega razlikovanja. *Zakonik Cerkvenega prava* (kan. 807–821) predvideva dva tipa univerzitetnih ustanov, povezanih s Cerkvijo. Prve so *cerkvene univerze in fakultete*. Njihov cilj je pospeševati študij, ki ga imenujemo »cerkven«. Pod tem je potrebno razumeti posvečene znanosti: teologijo, filozofijo in kanonsko pravo, da imenujemo najbolj poznane. Seznam nikakor ni zaključen, lahko bi omenili tudi: zgodovino Cerkve, družbeni nauk Cerkve, misiologijo, literaturo Cerkve (obstajata dve fakulteti tega tipa, v Rimu in v Madridu) itd. Te ustanove, ki jih je ustanovil Sveti sedež in jih ureja apostolska konstitucija *Sapientia christiana*, objavljena 15. aprila 1979, podeljujejo akademske stopnje v imenu in pod avtoriteto Svetega sedeža. Leta 2005 se je število dvignilo do 258. Nazadnje ustanovljena je katoliška univerza *San Damaso* v Madridu, ki je bila ustanovljena julija 2011, nekaj tednov pred »Svetovnim dnevom mladih«. Kongregacija pri tem vedno nosi neposredno odgovornost, saj ji pripada razglasitev dekreta o ustanovitvi,odobritev statutov in programov, imenovanje ali potrditev rektorja (ali predstojnika)

in dekana, podelitev *nihil obstat* imenovanju profesorjev ter preučitev triletnega programa, ki ga pripravi in pošlje vsaka ustanova.

Konstitucija *Sapientia christiana* (3) tem ustanovam pripisuje tri cilje: 1. Preko znanstvenega raziskovanja gojiti in pospeševati njej lastna področja, še posebej pa poglobiti poznavanje krščanskega razodetja in discipline, ki so z njim povezane, da bi sistematično razkrili resnice, ki jih vsebuje; v njegovi luči razmišljati o novih vprašanih, ki se pojavljajo v teku časa, jih predstaviti na primeren način današnjemu človeku v različnih kulturnih okoljih. 2. Slušateljem zagotoviti izobrazbo v njihovih disciplinah po katoliški doktrini, jih primerno pripraviti za soočanje z njihovimi nalogami in pospeševati nepretrgano ali stalno učenje cerkvenih očetov. 3. Prinesti, po naravi ustanove in v tesni povezanosti s hierarhijo, posameznim Cerkvam kakor tudi vesoljni Cerkvi velikodušen prispevek pri »delu za evangelizacijo«. Vidimo, da ustanova ne živi sama zase, ampak da je že po naravi v službi Cerkve.

Položaj akademskih centrov je zelo različen: nekateri sestojijo iz ene same fakultete, drugi iz skupine cerkvenih fakultet (tedaj govorimo o atenejih ali cerkvenih univerzah); še drugi – kar je najbolj pogosto – so del katoliških univerz, blizu fakultet, kjer poučujejo laične predmete; spet drugi so vključeni v državne univerze, ob strani fakultet, ki jih upravlja civilni zakon (zelo pogost primer v konkordatskih državah, npr. v Nemčiji in na Poljskem).

Ohranili smo srednjeveški pogled, po katerem je teologija »kraljica znanosti«. Iz tega izhaja, da teološka fakulteta igra vlogo *princepsa* in mora zavzemati osrednje mesto, ne samo cerkvenih univerz, ampak tudi katoliških. Njen namen, razložen v *Sapientia christiana*, je »poglobiti in sistematično predstaviti po njej lastni znanstveni metodi katoliško doktrino, ki jo z največjo skrbjo črpa v izviru Božjega razodetja; in tudi, prizadevati si v luči razodetja raziskovati odgovore na vprašanja, ki se postavljajo človeku« (66). Teološka fakulteta sestoji iz najmanj dvanajst rednih profesorjev, ki so odvezani od vsake dolžnosti, ki ne bi bila v skladu z njihovimi nalogami raziskovanja in poučevanja, v skladu s tem, kar je zahtevano v statutih vsakega pravilnika profesorjev (29).

Tako je katoliški značaj univerze v veliki meri odvisen od prisotnosti katoliške teološke fakultete v središču, kot ognjišče doktrine in kot duhovna pljuča. Vsem slušateljem, na laičnih fakultetah, brez izjeme, bi morala biti posredovana osnovna znanja katoliške antropologije in etike. Večina univerz je danes že prepoznala to potrebo, kar predstavlja precejšen uspeh v primerjavi s prejšnjimi leti. Vendar pa osnovna krščanska izobrazba, ki jo tam posredujejo, ni zagotovljena s strani cerkvenih fakultet, ampak od oddelkov ali »matičnih« inštitutov. To je primer *kvazi* celostnosti severnoameriških univerz in kolegijev, kjer so diplome iz teologije pravno priznane, vendar pravič cerkvene. Poučevanje je tam pogosto dobro, še več, zelo dobro, vendar pa ni gotovo, da imajo kanclerji ali *Boards of trustees* sposobnost, še bolj pa voljo, da preverjajo in zagotavljajo pravovernost.

Katoliške univerze

Poleg cerkvenih ustanov Zakonik Cerkevnega prava govori tudi o katoliških univerzah. Sestavljene iz fakultet, inštitutov in šol, ponujajo približno 4 700 000 slušateljem po vsem svetu izobraževanje v različnih laičnih disciplinah. Katoliške univerze, ki jih ureja apostolska konstitucija *Ex corde Ecclesiae*, objavljena 15. avgusta 1990, lahko, seveda v dogovoru s Svetim sedežem, ustanovijo, škofje, škofovske konference, redovniške kongregacije, katoliška združenja, tudi laiki, v dogovoru z njihovim škofom.

Povedali smo že, zakaj obstoj cerkvene teološke fakultete predstavlja prvi pogoj za katoliškost univerze. Ta trditev ni jasna sama po sebi. Ko sem po svetu obiskoval naše ustanove, sem tu in tam srečal sumničavost proti vsemu, kar prihaja iz Rima. Kakor da bi glavno vodstvo Cerkve želelo uvesti neke vrste inkvizitorski postopek, da bi zmagala zdrava doktrina. Jezi me dokaz, da niso vsi kraji poučevanja teologije cerkvene fakultete. Kadar le-te obstajajo, pogosto gojijo, kar imenujem sam, kulturno gubo: dati prednost lokalnemu na škodo vesoljnega. Galikanska skušnjava ni samo francoska posebnost.

Ta skušnjava dobro ustreza duhu našega časa. Svoj izvor ima v zgodovinski zmoti.³ Nasprotno s ukoreninjeno predstavo, ki v bistvu izhaja iz razsvetljenskega pogleda na zgodovino in ki je obarvana z vizijo marksističnega razvoja, srednjeveških univerz niso ustanovljala združenja laikov, ki so nasprotovala klerikalnemu pritisku, niti jih niso ustanavljali tisti, ki so se bojevali proti blaznosti moči vladajočih. Ravno nasprotno, prva miselna središča so se obrnila proti Rimu v želji, da bi se otresla jarma krajevnih institucij, škofijskih in še bolj civilnih, ki so želele slušatelje in mislece (že takrat!) pridobiti v službo za njihovo lastno korist ter da bi zagotovili svobodo izobraževanja in raziskovanja. Grožnja ni prihajala iz oddaljenega Rima, ampak od bližnjih institucij in klerikalizma vseh vrst. V osnovi skorajda vseh univerz tako najdemo papeško bulo, ki dovoljuje ustanovitev ali jo vsaj potrjuje. To je razlog, zaradi katerega je Janez Pavel II. želel, da se apostolska konstitucija o katoliških univerzah – ki je »magna charta« katoliškega visokošolskega izobraževanja – začena s temi tremi pomenljivimi besedami: *Ex corde Ecclesiae*, »(rojena) iz srca Cerkve«⁴. Ohranjajoč avtonomijo, ki je vezana na naravo katoliške univerze, je vsaka poklicana, da igra posebno vlogo v srcu življenja Cerkve.

Kaj naredi visokošolsko ustanovo »katoliško«? Kakšne so razlike med katoliškimi univerzami in drugimi, nekatoliškimi?

Odgovor, ki se najpogosteje porodi iz duha, pravi, da je katoliška univerza akademski center, zaznamovan najprej s prisotnostjo oseb, ki so oživiljeni z vero in živijo v zvestobi cerkveni doktrini in delajo za prenovo minljivega sveta⁵ na specifičnem polju visokošolskega izobraževanja. Ta odgovor se zdi smiseln: vsekakor je zaželeno, da so profesorji katoliške univerze doberšen del angažirani katoličani. To še bolj drži za tiste, ki izvršujejo odgovorne službe, kot npr. rektor ali dekan, da postanejo vzorne osebnosti. Vsekakor obstaja tveganje, da se profesorji, osebje in zaposleni udeležujejo samo kot posamezniki: njihova dobra volja, njihova angažiranost in njihovo pričevanje ostanejo bolj individualni kakor institucionalni. Vendar pa katoliška univerza ni le skupek posameznikov; je v resnici bolj skupina oseb, ki razmišlja iste stvari in dela, ob

premišljevanju družbenega stanja, za pospeševanje visokošolskega izobraževanja. To je prav to dejstvo, da katoliške univerze *kot institucije* predstavljajo »specifični *etos*, zavest, ki ostane, četudi jo izdajo posamezniki znotraj institucije«⁶. Še boljše, katoliške ustanove visokošolskega izobraževanja so strukturirani izrazi poslanstva Cerkve; predstavljajo institucije, ki so javno priznane in katerih osnovne akademske dejavnosti, šolanje in služba »morajo biti v povezanosti in v harmoniji z evangelizacijskim poslanstvom Cerkve«⁷. Kot takšne sprejemajo pravice in odgovornosti, ki izhajajo iz vidne povezanosti s krajevno in vesoljno Cerkvijo.

Janez Pavel II. je poudarjal, da mora katoliška univerza izražati »krščanskega duha ne samo s strani posameznikov, ampak tudi kot univerzitetna skupnost kot taka«⁸. Drugače rečeno, potrebno je zagotoviti, na *institucionalizirani ravni*, ne samo osebni, pristno krščansko navzočnost v svetu visokošolskega izobraževanja. Ta zahteva prinaša praktične posledice, ki jih je potrebno sedaj preučiti.

Praktični pogoji za katoliško istovetnost

V izjavi o *krščanski vzgoji* koncilski očetje nič ne govorijo o potrebi varovanja in pospeševanja istovetnosti izobraževalnih ustanov Cerkve.⁹ Šele po vrtincu, povezanim z majem 68, je Sveti sedež razumel pomembnost pomena in izziva, ki ga predstavlja to vprašanje¹⁰. Tako je razvil upravljanje, katerega osnovne poteze so priklicane tukaj.

1. Poslanstvo škofa

Med razpravami pred objavo konstitucije *Ex corde Ecclesiae* in po njej je veliko razlagalcev prigovarjalo, da institucionalna avtonomija katoliških fakultet, razen teh, ki jih je ustanovil Sveti sedež, terja, da se papež in škofje držijo ob strani. Kritike so želele od vprašanja o katoliški istovetnosti univerze odvrniti pogajanja o pravni vezi z vidno Cerkvijo. Za njih bi morali biti papež in škofje postavljeni izven polja vodenja univerze. Tako je 1967 večina ame-

riških škofov in redovnih predstojnikov iz »zvestobe duhu koncila« predalo vodstvo kolegijev in univerz laikom, ki so odvisni od njih vse do danes.

Janez Pavel II. je zagovarjal nasprotno prepričanje. Vztrajal je pri dejstvu, da naj bi krajevni škof, daleč od tega, da bi bil neki »zunanji zastopnik¹¹«, neposredno sodeloval pri življenju univerze: ta naj bo, kakor vse katoliške ustanove, del njegovega pastoralnega poslanstva. Poleg tega oznaka »katoliška« ne more biti uporabljena eksplicitno ali implicitno brez posredovanja avtoritete, škofovske ali papeške: »Škofje,« izjavlja *Ex corde Ecclesiae*, »imajo posebno odgovornost, da podpirajo katoliške univerze in še posebej, da jih spodbujajo in jim pomagajo obstati ter krepijo njihovo katoliško identiteto.«¹²

Direktorij za pastoralno služenje škofov, ki je bil objavljen 2004, da bi rabil kot vodnik za odgovornosti škofov, potrjuje, da nalaga škofu kot nalogo, da ostane »čuječ nad zvestobo univerz načelom njihove katoliške istovetnosti«, tako da spoštuje avtonomijo univerze kot institucije, ki ima svoje lastne statute¹³. Potrebno je torej opogumiti škofove, da popolnoma izvršujejo službo velikih kanclerjev: to spada k njihovi *munus docendi*. Njihova vloga ni omejena samo na doktrinalno skrb, ampak se razteza na vse, kar zadeva širjenje in pospeševanje univerze, npr. z veseljem naj bi se škof srečeval s profesorji in zaposlenimi, da ne omenjamo pastorage študentov.

2. Znamenja katoliškosti

Ex corde Ecclesiae v št. 13 razlaga, da je »cilj katoliške fakultete zagotoviti na institucionalen način krščansko navzočnost v svetu univerze, ki se sooča z velikimi problemi družbe in kulture. Kot katoliška mora imeti univerza sledeče osnovne značilnosti:

- krščanskega duha ne samo pri posameznikih, ampak v celotni univerzitetni skupnosti;
- neprestano premišljevanje v luči katoliške vere o zakladu, ki raste preko človeškega spoznanja, k čemur prispeva z lastnim raziskovanjem;
- zvestobo krščanskemu oznanilu, kot ga predstavlja Cerkev;

- institucionalno zavzetost v službi Božjemu ljudstvu in človeški družini na njihovi poti do presežnostnega cilja, ki daje smisel življenju.

Istovetnost katoliški univerzi narekuje lastno poslanstvo, ki je biti v službi Cerkve in družbe, ponuditi različnim članom izobraževalne skupnosti (profesorji, študentje, upravitelji in administrativno osebje) pastoralno pričujočnost, pospeševati kulturni dialog in prinašati lastni prispevek k evangelizaciji (30–49). Ob vsem naštetem je katoliška univerza poklicana, da ima delež, še posebno v skrbi za družbo in pospeševanju kulture, pri širjenju po vsem svetu.

Ta splošni razmislek vodi do praktičnih posledic bolj institucionalne narave. Poklicanost katoliške univerze je trojna: iskanje resnice, ki jo je treba nepristransko posredovati »mladim in vsem, ki se učijo razmišljati z največjo natančnostjo, da bi z gotovostjo delovali in bolje služili človeški družbi¹⁴«, služili družbi in Cerkvi.

3. Iskanje resnice

Pravkar povedano kaže na pomembnost iskanja resnice. Ta vsebuje, kakor razlaga konstitucija, štiri vidike:

- oblikovanje znanja v višjo sintezo, kar je potrebno, saj se danes znanje ne neha specializirati in drobiti;
- dialog – kot bo razložen v okrožnici *Fides et ratio* – med vero in razumom, ki se v spoštovanju specifičnih področij in metod »srečata v eni resnici¹⁵;
- etični premislek, kajti znanje je v službi človeške osebe in njenega dostojanstva;
- teološki vidik, kajti ta je »izredno pomemben v iskanju višje sinteze znanja«: tako je res pomembno, da ima univerza »najmanj eno katedro teologije¹⁶.

Iskana in odkrita resnica se povezuje z izobraževanjem, ki v tesni povezanosti predstavlja te štiri vidike s tem, kar je bilo povedano o iskanju resnice: interdisciplinarnost, odprtost človeškega uma vprašanjem vere, etični vidik in osvetlitev, lastna katoliški teologiji.¹⁷ Tam najdemo zahtevo, ki smo jo omenili že zgoraj: nujno je (in ne samo zaželeno), da vsi slušatelji v času študija prejmejo

osnovno izobrazbo o krščanski etiki in antropologiji, prav tako o nekaterih bolj specifičnih vprašanjih iz smeri, za katero se izobrazujejo. Npr. zdravstvena šola bi morala biti deležna predavanja o evangelijski etiki življenja.

Na začetku smo se vprašali, kaj je katoliška univerza. Kakšne so njene značilnosti?

Ko so moji študentje iskali pomen kakšnega izraza, sem jim svetoval, da poiščejo njegov izvor. Iz grščine beseda katoliški prinaša dvojni pomen. Najprej označuje veseljnost: katoliška univerza je odprta veseljnosti. Najprej gre za veseljnost znanja: katoliška univerza stremi k najboljšemu, kjer želi vložiti izbor človeških znanj, da bi ga podala mladim, ki jo obiskujejo. Njena sredstva lahko ostanejo skromna, ne da bi se kdaj koli zoperstavila klicu k najboljšemu. Pravzaprav, kot je že bilo rečeno, kakovost ustanov, ki so zaupane Cerkvi, prepoznava večje število ljudi. Iz tega razloga je Janez Pavel II. spodbujal katoliške univerze k »nenehni prenovi kot univerze in kot katoliške«¹⁸. Dokument Kongregacije za semenišča in študijske ustanove iz leta 1994 z naslovom *Prisotnost Cerkve na univerzi in v univerzitetni kulturi* razloži zakaj: »Univerza šele takrat doseže svojo polno obliko, ko ji uspe pričevati o resnosti in strogosti kot članici mednarodne skupnosti znanja in ko hkrati izraža svojo katoliško istovetnost v jasni povezanosti s Cerkvijo, na krajevni in vesoljni ravni.«¹⁹

Katoliška univerza je odprta veseljnosti, ko je odprta za slušatelje, ki prihajajo iz vseh strani, katerokoli je že njihovo družbeno okolje, njihova vera in njihovo osebno prepričanje. Pridejo pa res le katoliški slušatelji. Pogosto sem poudarjal, da če bi res imela za poklicanost odličnost, bi to bilo v tem, da bi bila na razpolago vsem, tako da bi začela z bolj ogroženimi slušatelji. Ker se zanima za vse, kar zadeva človeka in ker se želi dati v službo vsem, je univerza po naravi tudi humanistična. To je njen ponos, da skuša biti.

Najboljši nameni sveta se lahko včasih izkažejo kot sprevrženi. Ker imajo vsi profesorji le eno jasno zavest o zahtevah katoliškosti in ker se je univerzi lažje prilagoditi sekularizacijskim pritiskom ter

slediti idejam trenutka, se še posebno na Zahodu pogosto zgodi, da univerza verjame, da je v skladu z lastnim poslanstvom, ko si priznava nekaj humanističnih vrednot, ki jih zagovarja družba. Če je potrebno, da je katoliška univerza humanistična, ta pogoj ne zadošča. Tu nastopi drugi pomen izraza katoliška: je katoliška, ker izpoveduje določeno vero, katoliško vero²⁰.

Na katoliški univerzi mora biti vera oznanjena samo tistim, ki za to prosijo, v spoštovanju svobode misli, vesti in veroizpovedi. To poslanstvo, ki zasluži posebno mesto, ko Cerkev obhaja leto vere, pripada predvsem pastoralni službi, ki cilja tako na slušatelje kot na profesorje. Univerza brez univerzitetne pastorale ne obstaja. Ta vera mora biti obhajana tako pogosto, kot je mogoče – zakaj ne vsak dan na različne liturgične načine? – v kapeli, za katero je zaželeno, da zavzema središčno mesto v parku univerze in tako postane logotip univerze.

In kako naj bo za slušatelje, ki ne izpovedujejo katoliške vere, če je univerza odprta za vse? Ponovno vztrajajmo pri nujni potrebi, da se vsem slušateljem odpre različnost, bogastvo in lepota krščanske kulture. Omenili smo že obvezna predavanja z namenom, da vsi prejmejo osnove razumevanja katoliške teologije; ponovno je potrebno omeniti društva, združenja in druge skupine, ki ponujajo dobrodelen in igriv pristop katoliške kulture. Katoliško univerzitetno središče ni samo kraj, kjer slušatelji poslušajo predavanja; prav je, da postane okolje polnega življenja.

V govoru ameriškim učiteljem, profesorjem in vzgojiteljem na svojem zadnjem potovanju, je Benedikt XVI. vztrajno poudarjal vprašanje katolicizma: »Enaka dinamika občestvene istovetnosti – komu pripadam? – poživlja značilnosti naših katoliških ustanov. Katoliška istovetnost univerze [...] ni zgolj vprašanje števila katoliških študentov, ampak vprašanje prepričanja – ali resnično verujemo, da postane skrivnost človeka jasna samo v skrivnosti učlovečene Besede (prim. *Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu*, 1965, 22)? Smo pripravljeni Bogu zaupati svoj jaz – razum in voljo, misli in srce? Ali sprejmemo resnico, ki jo razodeva Kristus? Je vera ‚otipljiva‘ na naših univerzah [...]? Jo

goreče izražamo v bogoslužju, zakramentih, molitvi, z dobrimi deli, s skrbjo za pravičnost in spoštovanjem Božjega stvarstva? Samo tako resnično pričujemo o smislu tega, kar smo in kar ohranjamo.«²¹ Ne bi mogli biti bolj jasni.

Opombe

¹ Drugi vatikanski koncil, izjava o krščanski vzgoji, KV 10.

² Janez Pavel II., Nagovor Papeškemu svetu za kulturo (15. januar 1988), 5, *Insegnamenti* 11/1 (1988), str. 103.

³ Te vrstice dolgujem msgr. Pascalu Idequiu, imenovanemu na vrh univerzitetnega oddelka, ki je bil zame vedno zvesti in zelo sposoben sodelavec.

⁴ Janez Pavel II., apostolska konstitucija *Ex corde Ecclesiae*, 15. avgust 1990, 1. Od protestanske reforme naprej je samostalniku »univerza« pridano pridevnik »katoliška«, da bi razlikovali katoliške univerze od novih protestanjskih. Papež sam uporabi izraz »magna charta« (8).

⁵ Prim. Drugi vatikanski koncil, Konstitucija *Lumen gentium*, 37.

⁶ Francis George, »Catholic Higher Education and Ecclesial Communion«, *Origins*, 28/35 (18. februar 1999), str. 611; prim. Donald Wuerl, »The Institutional Identity of a Catholic University«, *Origins*, 29/15 (23. september 1999), str. 234.

⁷ Janez Pavel II., Apostolska konstitucija *Ex corde Ecclesiae*, 49.

⁸ Prav tam, 13.

⁹ Prim. Prav tam, 10.

¹⁰ Nanašam se na izredno pomemben dokument Mednarodnega združenja katoliških univerz, *L'Université catholique dans le monde moderne* (1972) [Katoliška univerza v moderni družbi], ki v luči Drugega vatikanskega koncila določa štiri značilnosti katoliške univerze. Te so bile osemnajst let kasneje *in toto* vključene v srce/središče apostolske konstitucije *Ex corde Ecclesiae* (13).

¹¹ Janez Pavel II., *Discours à la Communauté de la Xavier University de la New Orléans* [Nagovor skupnosti univerze Xavier v New Orleansu], 12. september 1987, *Origins* 17/15 (1. oktober 1987), str. 269.

¹² Janez Pavel II., apostolska konstitucija *Ex corde Ecclesiae*, št. 28.

¹³ Kongregacija za škofe, *Direktorij za pastoralno službo škofov*, Vatikan, 2004, št. 135.

¹⁴ Prav tam, št. 2.

¹⁵ Prav tam, št. 17.

¹⁶ Prav tam, 19, prim. *Zakonik Cerkevnegega prava*, kan. 811.

¹⁷ Prim. Prav tam, 20.

¹⁸ Prav tam, 7.

¹⁹ Kongregacija za semenišča in študijske ustanove, Papeški svet za laike in Papeški svet za kulturo; *Pristonost Cerkev na univerzi in v univerzitetni kulturi*, 1994, II, 2.

²⁰ Nepogrešljivi (francoski slovar, op. prev.) Littré navaja prvotni pomen kot univerzalnost, drugi je »ki pripada veri Rima in samo njej«.

²¹ Nagovor katoliškim vzgojiteljem, Katoliška univerza Amerike v Washingtonu, 17. april 2008.